

DRŽAVA I DRŽAVNE VLASTI

Izv. prof. dr. sc. Luka Burazin

Literatura:

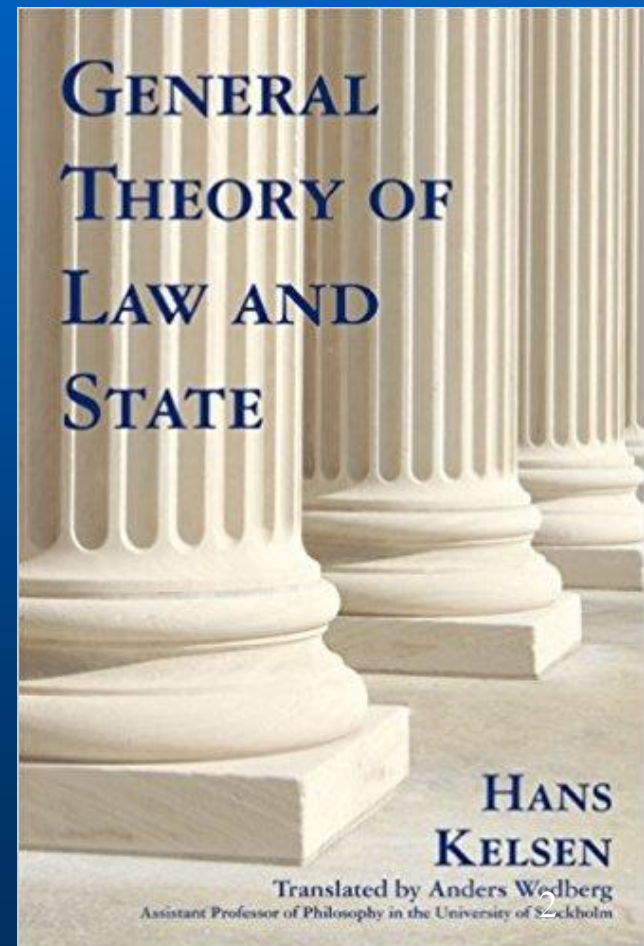
R. Guastini, *Sintaksa prava* (2018), str. 305-332

POJAM DRŽAVE

”Država se [s pravnog gledišta] uzima u obzir jedino kao pravna pojava, kao pravna osoba, tj. kao jedna vrsta društva (korporacije)... Država je zajednica stvorena državnim... pravnim poretom.

Država kao pravna osoba je personifikacija te zajednice ili državnog pravnog poretka koji sačinjava tu zajednicu. S pravnog gledišta, problem države se zato pojavljuje kao problem državnog pravnog poretka.”

(Kelsen, *GTLS*, 181)

POJAM DRŽAVE

□ **država = pravni poredak** koji ima sljedeća obilježja

a) centraliziran je

b) neovisan je

c) ima teritorijalno područje djelovnosti

d) društveno je učinkovit

– međunarodnopr. poredak, područni pr. poredak, pr. poredak d.d.-a, zamišljeni pr. poredak?

VRSTE DRŽAVNIH PRAVNIH POREDAKA

- pr. poretke moguće je promotriti s triju gledišta:
 - 1) način formiranja pravnog poretka
 - 2) sadržaj pravnog poretka
 - 3) opseg pravnog poretka
- analiza pr. poredaka prema trima gledištima omogućava i razlikovanje različitih tipova država

VRSTE DRŽAVNIH PRAVNIH POREDAKA

- način formiranja pravnog poretka
 - određen normama o proizvodnji prava
 - "materijalni ustav" poretka
 - razlikovanje država:
 - a) demokratska d. – norme stvaraju subjekti kojima su te norme upućene
 - neposredna i predstavnička demokracija
 - b) autokratska d. – norme se stvaraju bez sudjelovanja subjekata kojima su upućene

VRSTE DRŽAVNIH PRAVNIH POREDAKA

- sadržaj pravnog poretka
 - skup subjektivnih pr. položaja ustanovljenih normama poretka
 - razlikovanje država:
 - a) ustavna država – politička vlast razdijeljena među više organa (sustav provjera), a građanima su dodijeljena prava na slobode
 - b) apsolutna država – nisu ispunjena zajedno dva gornja uvjeta

VRSTE DRŽAVNIH PRAVNIH POREDAKA

- opseg pravnog poretka
 - broj uređenih apstraktnih činjeničnih stanja odnosno ponašanja
 - razlikovanje država:
 - a) liberalna (slobodarska) država – pr. poretkom uređeno razmjerno ograničeno područje ljudskog ponašanja; velik broj ponašanja je "slobodan" (privatni život, proizvodnja i raspodjela bogatstva)
 - b) totalitarna država – pr. poretkom uređena više ili manje sva ljudska ponašanja

PRAVNA DRŽAVA

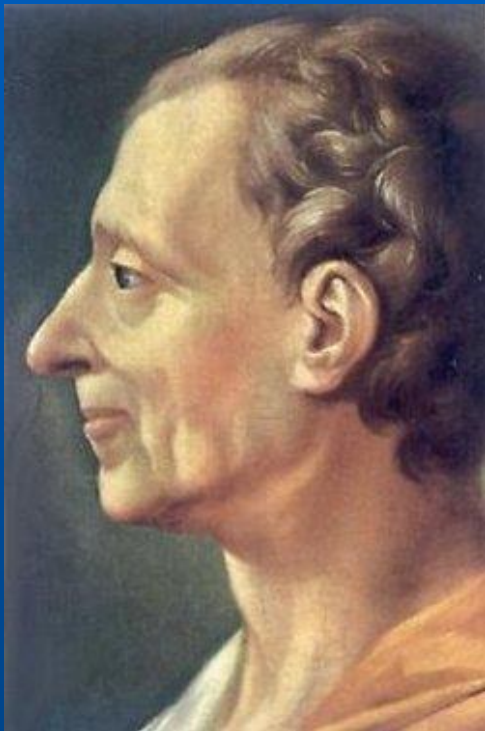
- pravna država
- suprotnost despotskoj i arbitrarnoj vlasti
- dva temeljna načela:
 - a) načelo slobode
 - građanima je dopušteno sve ono što im nije izrijeком zabranjeno
 - b) načelo zakonitosti
 - javnim je vlastima zabranjeno sve ono što im nije izrijeком dopušteno

DRŽAVNA VLAST

□ državna "vlast"

- 1) vlast = državne funkcije; djelatnosti; razredi akata
 - npr. zakonodavstvo, pravosuđenje
- 2) vlast = državni organi koji izvršavaju različite funkcije
 - npr. zakonodavni organ, sudski organ

TRI DRŽAVNE FUNKCIJE

**Charles-Louis de Secondat
Montesquieu (1689-1755),
Francuska**

”U svakoj su državi tri vrste vlasti: zakonodavna vlast, izvršna vlast u stvarima koje spadaju u međunarodno pravo, i izvršna vlast u stvarima koje spadaju u pravo građana. S pomoću prve vlasti vladar... donosi zakone... S pomoću druge on sklapa mir ili vodi rat, odašilje ili prima poslanstva, uspostavlja sigurnost... Trećom kažnjava zločine ili sudi u sporovima pojedinaca. Ova će se posljednja zvati sudskom, a ona druga... izvršnom vlašću države.”

(Montesquieu, *O duhu zakona*, XI/60)

TRI DRŽAVNE FUNKCIJE

- klasična doktrina (Montesquieu): svaka država izvršava tri funkcije
 - 1) zakonodavni akti
 - proizvodnja općih i apstraktnih normi
 - 2) sudski akti
 - rješavanje sporova koji za predmet imaju kršenje tih normi
 - 3) upravno-izvršni akti
 - rezidualni karakter
 - npr. upravni akti (odobrenje, izvlaštenje) i materijalni akti izvršenja (izvršenje sankcija)

TRI DRŽAVNE FUNKCIJE

– hijerarhija funkcija

- sudska i izvršna f. logički i vremenski pretpostavljaju zakonodavnu

– izvršna f. obuhvaća raznorodne djelatnosti

- uporaba javne sile, ubiranje poreza, trošenje javnog novca (isplata mirovina, izgradnja cesta i škola...), kazneni progon (po službenoj dužnosti)...

– dvojbenost razvrstavanja funkcija?

- ustavotvorna vlast?
- samo dvije funkcije (stvaranje i primjena prava)?
- više od triju funkcija (obično i ustavno zakonodavstvo; redovno i ustavno sudovanje; državni poglavar)?

TEHNIKE USTROJSTVA VLASTI

- dioba (ili odvajanje) vlasti (*separation of powers*)
 - dvije tehnike: odvajanje vl. i uravnoteživanje vl.

1) odvajanje vlasti

- načelo specijaliziranosti funkcija
 - određeni organ isključivo i potpuno izvršava jednu funkciju
 - drugi organi nemaju a) vlast izvršavanja te funkcije, b) vlast sprječavanja izvršavanja te funkcije i c) vlast lišavanja djelovnosti akata izvršavanja te funkcije
- načelo međusobne neovisnosti organa
 - sloboda organa od upletanja drugih organa u njegov sastav, funkcioniranje i trajanje
 - predlaganje, izbor i imenovanje članova organa; obnovljivost mandata; opozivost

TEHNIKE USTROJSTVA VLASTI

2) uravnoteživanje vlasti

- sustav provjera (kočnica) i ravnoteža (*checks and balances*)
- DA: razdijeljenost vlasti između više organa
- NE: specijaliziranost izvršne i zakonodavne funkcije te međusobna neovisnost izvršnih i zakonodavnih organa
- "samo vlast zaustavlja vlast" (Montesquieu)
- vlast 1 (vlast odlučivanja) – vlast 2 (vlast lišavanja djelovnosti odluka vlasti 1)
- "*Vlašću odlučivanja* zovem pravo da čovjek sam određuje, ili da ispravlja ono što je netko drugi odredio. *Vlašću sprječavanja* zovem pravo da se ništavnom učini odluka što ju je netko drugi donio" (Montesquieu, O duhu zakona, XI/6)¹⁴

IMPLIKACIJE DVAJU MODELA

1) model odvajanja vlasti

- izvršna vl. nije politički odgovorna zakonod. vl.
- izvršna vl. ne može raspustiti parlament
- izvršna vl. nema pravo ulaganja veta na zakone
- suci ne mogu nadzirati ustavnost zakona
- suci ne mogu nadzirati zakonitost akata izvršne vl.

2) model uravnoteživanja vlasti

- izvršna vl. je politički odgovorna zakonod. vl.
- izvršna vl. može raspustiti parlament
- izvršna vl. ima pravo ulaganja veta na zakone
- suci mogu nadzirati ustavnost zakona
- suci mogu nadzirati zakonitost akata izvršne vl.

USTAVNO SUDOVANJE

- podvrgnutost zakonodavca ustavu → *ustavna* pravna država
- učinak ustavnog sudovanja: jasno "odvajanje" ustavotvorne od zakonodavne vl.
 - sprječavanje zakonodavca da zamijeni ustavotv. vl.
- nespojivost ustavnog sudovanja s diobom vl. u jakom smislu
 - odvajanje vl.: sudovi bezuvjetno podvrgnuti zakonu pa ne mogu odbiti njegovu primjenu ili ga poništiti
- ustavni sud kao negativni zakonodavac (jamstvo slobode)
- antidemokratski (protuvećinski) karakter US-a

USTAVNO SUDOVANJE

- ustavno sudovanje: sudska ili zakonodavna funkcija?
 - sudska funkcija (pravosuđenje)
 - ustavni sud *primjenjuje* pravo
 - odluke su *obrazložene* na temelju ustavnih normi
 - ustavni sud, u pravilu, odlučuje na temelju *tuđe* inicijative
 - zakonodavna funkcija (zakonodavstvo)
 - ustavni sud poništavanjem norme *mijenja* postojeći skup normi
 - u nekim poredcima, ustavni sud *dodaje* u pr. poredak ¹⁷ nove norme (npr. dodajuće i zamjenjujuće odluke)

HVALA NA POZORNOSTI!

K R A J